

Nr 30.

Ankom till riksdagens kansli den 24 mars 1936 kl. 1 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion angående en förstärkning av fullmäktige i riksbanken m. m.

I en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 456, av herr *Leffler*, hemställes, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till förändringar i regeringsformen § 72 och därtill hörande författningar, åsyftande *dels* en förstärkning av fullmäktige i riksbanken genom representation för näringslivet i huvudsak efter de riktlinjer, som uppdragits av 1917 års bankkommitté och förordats av arbetslöshetsutredningen, *dels* att möjliggöra, att till förste deputerad må kunna utses person även utom bankofullmäktige, samt att riksdagen måtte vidtaga sådan ändring i § 16 mom. 1 andra stycket i reglementet för Sveriges riksbank, att fullmäktige skola vara berättigade att utse de två andre deputerade inom eller utom sig».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har ansett sig böra inhämta fullmäktiges i riksbanken yttrande över ifrågavarande motion. Yttrandet är såsom bilaga fogat till detta utlåtande.

Enligt grundlagen förbliver riksbanken under riksdagens garanti samt förvaltas av därtill förordnade fullmäktige efter av Konungen och riksdagen gemensamt stiftad lag. Fullmäktige för riksbanken kunna icke i och för sin befattning emottaga befallningar utan av riksdagen allena och enligt dess instruktioner, ej heller ställas till redo och ansvar utan efter riksdagens beslut. Fullmäktig, som av riksdagen vägrats ansvarsfrihet, skall avgå från sin befattning. Fullmäktige för riksbanken skola vara sju av vilka Konungen för tre år i sänder förordnar en jämte suppleant, och de sex övriga jämte tre suppleanter väljas av lagtima riksdagen för tiden från valet till dess sådant val under tredje året därefter försiggått genom fyrtioåtta valmän, av vilka vardera kammaren inom sig utser tjugufyra. Den av Konungen förordnade ordinarie ledamoten är fullmäktiges ordförande, men må ej utöva annan befattning inom riksbankens styrelse; vice ordförande välja fullmäktige själva bland sig. Fullmäktige utse inom sig en förste deputerad att vara chef för riksbanken samt inom eller utom sig en suppleant för honom att med fullmäktigs rätt och ansvar vid inträffande förfall träda i hans ställe. Enligt riksdagens i bankoreglementet meddelade föreskrifter skola fullmäktige därjämte inom sig utse två andre deputerade. Fullmäktige äga uppdraga åt en direktion bestående av riksbankschefen, vice riksbankschefen samt de

två andre deputerade att i överensstämmelse med den instruktion, som av fullmäktige fastställes, samt i övrigt efter av fullmäktige bestämd fördelning av göromålen mellan direktionens ledamöter föredraga ärenden inför fullmäktige, tillse utförandet av fullmäktiges beslut, utöva tillsyn över göromålen inom banken, verkställa köp och försäljning av utländska valutor, pröva vissa utlåningsärenden samt handhava den löpande förvaltningen i övrigt. Fullmäktige äga vidare uppdraga åt en delegation att enligt av fullmäktige fastställd instruktion verkställa prövning av utlåningsärenden; delegationen skall bestå av antingen minst fyra fullmäktige eller minst tre fullmäktige jämte vice riksbankschefen, där denne ej är fullmäktig, dock att i delegationen alltid skall finnas en fullmäktig, som ej tillhör den nyss omnämnda direktionen.

De former, i vilka ledningen för Sveriges riksbank tillsättes och kontrolleras, hava framvuxit ur historiskt givna förhållanden, som knappast haft sin motsvarighet i något annat land. Det mest utmärkande särdraget i den svenska organisationsformen är riksbankens karaktär av ett riksdagens eget verk. Denna riksbankens ställning har, såsom erfarenheten givit vid handen, icke gjort den mindre ägnad att motstå allvarliga påfrestningar än motsvarande institutioner i andra länder. Riksbankens ställning såsom ett riksdagens eget verk utgör en i största möjliga mån betryggande garanti för att den fritt får utöva sina funktioner, och att obehöriga inflytelser så långt möjligt hållas borta. Riksbankschefens och övriga fullmäktiges, med undantag för ordföranden, tillsättande indirekt eller direkt av riksdagen utgör en garanti härför. Riksbankens organisation bör därför enligt utskottets bestämda mening allt framgent byggas på dessa grunder, varigenom bankens styrelse förhindras bliva en ekonomisk intresserepresentation. Ej heller Kungl. Maj:ts inflytande över eller inom riksbanken bör få gå utöver de för närvarande, i detta hänseende uppdragna gränserna.

Med de begränsningar och förbehåll, som följa av vad utskottet sålunda uttalat, finner utskottet i anledning av vad från bankofullmäktiges sida anförts, att vid en allsidig och förutsättningslös utredning angående riksbanksledningens organisation skulle kunna tänkas framkomma förslag, ägnade att skapa bättre arbetsformer än de nuvarande. Denna utredning bör icke begränsas enbart till organisatoriska spörsmål av grundlags natur utan även omfatta frågan om förändringar, som kunna genomföras enbart genom ändringar i bankoreglementet.

På grund av vad sålunda anförts anser sig utskottet kunna tillstyrka,

att riksdagen i anledning av förevarande motion och med hänsyn till vad bankofullmäktige anfört ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig och med ovan gjorda förbehåll förutsättningslös utredning av frågan om riks-

banksledningens organisation samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Stockholm den 24 mars 1936.

På konstitutionsutskottets vägnar:

C. A. REUTERSKIÖLD.

Närvarande: Herrar Reuterskiöld, Hallén*, Strömberg, Gustaf Adolf Björkman*, Oscar Gottfrid Karlsson, Stendahl, Bergman, Sandegård, Carl Lindmark, Fredrik Ström, Rahmn, Borg, Persson i Trången*, Andersson i Igelboda, Fast, Olsson i Mora, Vougt, Lundqvist*, Ossbahr samt Nilsson i Karlstad.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer:

1) av herrar Fredrik Ström, Andersson i Igelboda och Vougt, som anfört: »Enligt vårt förmenande ha ej tillräckligt starka skäl förebragts för att nu upptaga frågan angående omorganisation av riksbankens ledning till utredning. De av motionären anförda motiven för en sådan utredning ha ock av utskottet underkänts, men utskottet har underlåtit att självt anföra några andra skäl, som bättre än motionärens kunnat motivera en skrivelse till Kungl. Maj:t i ämnet. Enligt vårt förmenande är det en god regel att ej skriva till Kungl. Maj:t och begära utredning och förslag i andra fall, än där uppenbart otillfredsställande förhållanden kunna påvisas eller syftet med utredningen kan klart angivas. Om detta gäller i allmänhet, gäller det i ännu högre grad, då utredningen avser ett riksdagens eget verk.

Det torde även kunna ifrågasättas, huruvida ej, därest en omorganisation av riksbanken är erforderlig, riksbanksfullmäktige själva kunna föranstalta om utredning därom. Då emellertid något behov av en sådan utredning ej kunnat påvisas, få vi hemställa om avslag å utskottets hemställan och den i ämnet väckta motionen.»;

2) av herr Sandegård, som yrkat avslag såväl å motionen II: 456 som å utskottets skrivelseförslag.

Bilaga.

Till Riksdagens Konstitutionsutskott.

I skrivelse den 4 innevarande februari har konstitutionsutskottet anhållit, att fullmäktige i riksbanken behagade snarast möjligt avgiva yttrande över en inom riksdagens andra kammare av herr Leffler väckt, vid skrivelsen

fogad motion nr 456 angående en förstärkning av fullmäktige i riksbanken m. m., och få fullmäktige i anledning härav anföra följande.

Fullmäktige anse sig till en början böra erinra, att den här ifrågavarande motionen delvis berör samma ämne som vissa vid 1932 års riksdag väckta, till konstitutionsutskottet jämväl hänvisade motioner. Dessa motioner avsågo nämligen *bland annat dels* ändrad ordning och uppställande av särskilda kvalifikationsgrunder för val av fullmäktige, *dels* utökning av fullmäktiges antal, *dels ock* ändrad ordning för utseende av riksbankens verkställande ledning.

På begäran av utskottet avgåvo fullmäktige den 31 mars nämnda år yttrande över motionerna och anförde därvid, bland annat, att de problem, som i motionerna framförts, vore av den stora betydelse, att fullmäktige ville tillstyrka, att desamma ånyo upptoges till en allsidig utredning. Fullmäktige framhöllo vidare, utan att taga definitiv ståndpunkt till de framkomna förslagen, vissa allmänna synpunkter, som borde beaktas vid en blivande utredning, bland annat, att i fråga om sättet för utseende av riksbankens styrelse en sådan ordning borde införas, som vore ägnad att förläna bankstyrelsen största möjliga sakkunskap och auktoritet. Varje förslag, som avsåge att bereda riksbankens ledning ökad tillgång på ekonomiskt erfarna personer, väl förtroagna med näringslivets förhållanden och med ekonomiska frågor i allmänhet, borde tagas under omprövning. Därvid borde man dock, enligt fullmäktiges mening, undvika en anordning, varigenom riksbankens styrelse bleve en ekonomisk intresserepresentation. Även vore en jämförelsevis lång mandattid en viktig förutsättning för att fullmäktige skulle kunna hävda sin obundenhet gentemot olika särintressen ävensom för bevarande av kontinuiteten inom fullmäktige.

Fullmäktige framhöllo emellertid vidare, att enligt fullmäktiges mening utsikterna för en god lösning av de uppställda problemen syntes bliva större, om utredningen finge anstå, till dess de dåvarande exceptionella förhållandena förbättrats.

Sådant läget nu är, vilja fullmäktige tillstyrka, att en allsidig utredning i motionens syfte verkställs. Fullmäktige anse sig dock lika litet nu som vid förenämnda tillfälle böra taga någon definitiv ståndpunkt till de olika förslag, som framstälts.

Vad slutligen angår motionärens hemställan, såvitt avser sådan ändring av bankoreglementet, »att fullmäktige skulle vara berättigade att utse de två andre deputerade inom eller utom sig» anse fullmäktige att jämväl beträffande detta spörsmål grundlagsändringar kunna befinnas erforderliga, då enligt fullmäktiges mening icke blott frågan om valet av andre deputerade utan även deras åligganden samt deras ställning inom direktionen och inom fullmäktige bör prövas i samband med den här ovan förordade allsidiga utredningen rörande organisationen av riksbankens ledning.

Protokollsutdrag, utvisande vid ärendets behandling inom fullmäktige uttalad avvikande mening, bifogas.

Stockholm den 20 februari 1936.

Å fullmäktiges vägnar:
ADOLF AF JOCHNICK.

Carl Törnebladh.

Utdrag av protokoll hos fullmäktige i riksbanken den 20 februari 1936.

Närvarande:

fullmäktige

	ordföranden herr af Jochnick
vice	» Rooth
	» Amné
	» Larsson
	» Björnsson
	» Stendahl
	» Nilsson
ävensom	» Wilhelmsson

§ 5. I skrivelse den 4 innevarande februari hade konstitutionsutskottet anhållit om fullmäktiges yttrande över en inom andra kammaren av herr Leffler väckt, vid skrivelsen fogad motion nr 456 angående en förstärkning av fullmäktige i riksbanken m. m.

Riksbankschefen *Rooth* föredrog upprättat förslag till yttrande i ärendet av den lydelse härvid fogade bilaga utvisade.

Efter överläggning i ärendet yrkade föredraganden, att fullmäktige måtte i skrivelse enligt registraturet till konstitutionsutskottet avgiva yttrande enligt berörda förslag.

Deputeraden *Larsson* anförde, att han för sin del icke kunde ansluta sig till det av föredraganden framställda förslaget utan yrkade bifall till ett av honom nu uppläst förslag till yttrande i ärendet, som med uteslutande av den i övrigt likalydande ingressen var av den lydelse, vid protokollet fogade bilaga utvisade.¹

Ordföranden herr af *Jochnick* och herr *Björnsson* förenade sig med föredraganden, varemot herrar *Amné*, *Stendahl* och *Nilsson* instämde med herr *Larsson*.

Vice riksbankschefen *Wilhelmsson* förklarade, att han anslöte sig till föredragandens förslag.

Fullmäktige hade alltså beslutit i överensstämmelse med det av herr *Larsson* framställda yrkandet; och skulle skrivelse enligt registraturet avlåtast till konstitutionsutskottet.

Mot beslutet anmälde ordföranden herr af *Jochnick* samt herrar *Rooth* och *Björnsson* reservation under hänvisning till innehållet i det av herr *Rooth* framställda förslaget till yttrande.

Ur protokollet:
Gustav Lindqvist.

¹ Bilagan här utesluten.

Bilaga till fullmäktiges i riksbanken protokoll den 20. 2. 1936.

Till Riksdagens Konstitutionsutskott.

I skrivelse den 4 innevarande februari har konstitutionsutskottet anhållit, att fullmäktige i riksbanken behagade snarast möjligt avgiva yttrande över en inom riksdagens andra kammare av herr *Leffler* väckt, vid skrivelsen fogad motion nr 456 angående en förstärkning av fullmäktige i riksbanken m. m., och få fullmäktige i anledning härav anföra följande.

Fullmäktige anse sig till en början böra erinra, att den här ifrågasvarande motionen delvis berör samma ämne som vissa vid 1932 års riksdag väckta, till konstitutionsutskottet jämväl hänvisade motioner. Dessa motioner avsågo nämligen *bland annat dels* ändrad ordning och uppställande av särskilda kvalifikationsgrunder för val av fullmäktige, *dels* utökning av fullmäktiges antal, *dels ock* ändrad ordning för utseende av riksbankens verkställande ledning.

På begäran av utskottet avgåvo fullmäktige den 31 mars nämnda år yttrande över motionerna och anförde därvid, bland annat, att de problem, som i motionerna framförts, vore av den stora betydelse, att fullmäktige ville tillstyrka, att desamma ånyo upptoges till en allsidig utredning. Fullmäktige framhöllo vidare, utan att taga definitiv ståndpunkt till de framkomna förslagen, vissa allmänna synpunkter, som borde beaktas vid en blivande utredning, bland annat, att i fråga om sättet för utseende av riksbankens styrelse en sådan ordning borde införas, som vore ägnad att förläna bankstyrelsen största möjliga sakkunskap och auktoritet. Varje förslag, som avsåge att bereda riksbankens ledning ökad tillgång på ekonomiskt erfarna personer, väl förtrogna med näringslivets förhållanden och med ekonomiska frågor i allmänhet, borde tagas under omprövning. Därvid borde man dock, enligt fullmäktiges mening, undvika en anordning, varigenom riksbankens styrelse bleve en ekonomisk intresserepresentation. Även vore en jämförelsevis lång mandattid en viktig förutsättning för att fullmäktige skulle kunna hävda sin obundenhet gentemot olika särintressen ävensom för bevarande av kontinuiteten inom fullmäktige.

Fullmäktige framhöllo emellertid vidare, att enligt fullmäktiges mening utsikterna för en god lösning av de uppställda problemen syntes bliva större, om utredningen finge anstå, till dess de dåvarande exceptionella förhållandena förbättrats och på grund av vunna erfarenheter en bättre överblick kunnat erhållas över behovet av förändringar i riksbankens organisation.

Sådant läget nu är, vilja fullmäktige emellertid icke avstyrka, att en förutsättningslös utredning verkställas i enlighet med motionärens hemställan.

Genom den begärda utredningen vill motionären bland annat vinna en förstärkning av fullmäktige. Utredningen torde sannolikt utmyнна i förslag till vissa grundlagsändringar. Dessa kunna dock icke slutligen genomföras förr än efter år 1940 förrättade nya val till andra kammaren. Det av motionären angivna önskemålet synes emellertid i viss mån kunna redan i år uppnås genom ett bifall till den av motionären föreslagna ändringen av bankoreglementet om utseende av de två andre deputerade.

I skrivelse till 1933 års bankoutskott angående ändring av vissa riksbanken berörande författningar framhöllo fullmäktige, att de två andre deputerade i likhet med vice riksbankschefen borde få utses inom eller utom

fullmäktige. En sådan anordning skulle erbjuda ökade garantier för att tillförsäkra ledningen av riksbankens förvaltning den tekniska och ekonomiska sakkunskap, varav riksbanken hade behov.

Bankoutsiktet yttrade i anledning av fullmäktiges förslag, att utskottet visserligen icke underskattade betydelsen av de skäl, som majoriteten bland fullmäktige anfört till stöd för ifrågakarande förslag, men att utskottet för sin del funne lämpligt, att man, innan frågan om en ändring i förevarande hänseende upptoges till avgörande, avvaktade någon tids erfarenhet om verkningarna av den omläggning i riksbanksledningens organisation, som inrättandet av befattningen såsom vice riksbankschef innebure.

Även i skrivelse till 1934 års bankoutsikt om revision av bankoreglementet framhöll fullmäktiges majoritet från föregående år såsom sin åsikt, att genom det förslag, som då framlagts, skulle skapas ramen för en principiellt lämpligare organisation än den nuvarande. Med hänsyn till bankoutsiktets ståndpunkt år 1933 och att därefter endast ett år förflutit, hade samma majoritet emellertid icke velat år 1934 förnya sitt förslag i ämnet.

Önskemålet om en ändring av bankoreglementet därhän, att fullmäktige skulle äga utse de båda andre deputerade även utom sin krets, har sålunda upprepade gånger av fullmäktige framförts. Beträffande motiveringen för förslaget bedja fullmäktige få hänvisa till ovannämnda skrivelse till 1933 års bankoutsikt, vilken närslutes i utdrag.¹ I detta sammanhang vilja fullmäktige endast tillägga, att ett system med andre deputerade, som icke äro fullmäktige, innebure en förstärkning av fullmäktigekorporationen. Riksdagen kunde då utse fullmäktige utan hänsyn till vederbörandes speciella lämplighet för andre deputeradpost. Vidare komme en andre deputerad, som icke vore fullmäktig, ändock att närvara vid fullmäktiges sammanträden och att där vara föredragande inom sitt arbetsområde.

Åberopande vad sålunda anförts och i anslutning till den ståndpunkt, fullmäktige tidigare intagit, få fullmäktige tillstyrka, att en sådan ändring genomföres i bankoreglementet, att fullmäktige må äga att utse de båda andre deputerade inom eller utom sin krets.

¹ Skrivelsen här utesluten.